

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä; 15. kokous

Aika: Ke 20.4.2022 klo 10.30-12.00

Paikka: Säätytalo, Helsinki /virtuaalikokous

Aihe: Kunta – paikallisen ilmastotyön mahdollistaja ja vauhdittaja

Osallistajat:

Kari Emma, ympäristö- ja ilmastoministeri (pj)

Hölttä Harri, SLL

Kempainen Liisa, YM

Keronen Jouni, CLC

Kumpuvaara Outi, YM

Lehtonen Terhi, YM

Lyytimäki Jari, Kestävyyspaneeli

Nykänen Mika, HSL

Nyman Sara, Allianssi

Orivuori Salka, Marttaliitto

Palola Antti, STTK

Pantsar Mari, Sitra

Peisa Jyrki, Metsäteollisuus

Pietiläinen Olli-Pekka, YM

Rajala Markku, TEM

Riipinen Miira, Kuntaliitto

Rohweder Liisa, WWF

Seppälä Jyri, ilmastopaneeli

Soimakallio Helena, Teknologiateollisuus

Tiina Vyyryläinen Tiina, Kuluttajaliitto

Veivo Risto, Turun kaupunki

Alatalo Heidi, YM

Muurman Jarmo, YM (pääsihteeri)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtajana toiminut ympäristö- ja ilmastoministeri Kari avasi kokouksen. Kokouksen aiheena oli tällä kertaa kuntien ilmastotyö. Erityisesti keskusteltiin kuntien ilmastosuunnitelman sisällöstä ja miten oikeudenmukaisuus tulisi huomioida suunnitelman valmistelussa sekä siitä, miten yritykset ja muut toimijat voivat vauhdittaa kuntien ilmastotyötä.

Puheenjohtaja ilmoitti, että Timo Reina on siirtynyt muihin tehtäviin ja toivotti Kuntaliiton edustajaksi hänen tilalleen tulleen Miira Riipisen tervetulleeksi.

2. Pyöreän pöydän 14. kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja 22.3.2022.

3. Ilmastolain kuntavelvoitteen valmistelu

Hallitussihteeri Outi Kumpuvaara ympäristöministeriöstä esitteli ilmastolain kuntavelvoitteen valmistelua. Ilmastolakia on päivitetty ja hallituksen esitys uudeksi ilmastolaiksi (HE1) annettiin eduskunnalle maaliskuussa. Uuteen ilmastolakiin on sisällytetty Suomen hiilineutraaliustavoite 2035 ja uudet päästövähennystavoitteet vuosille 2030, 2040 ja 2050. Velvoitteet kohdistuvat valtion viranomaisiin. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.7.2022. Budjettiriihessä syyskuussa 2021 hallitus linjasi, että lainsäädäntöön lisätään ”*velvoite laatia ilmastosuunnitelmat kunta-, seutu- tai maakuntatasolla*” ja tähän varattiin rahoitus kevään kehysriihessä. Ilmastolain muuttamista koskevan esityksen (HE2) tavoitteena on edistää ilmastolain tavoitteiden toteutumista ja vahvistaa kuntien ilmastotyötä. Ilmastolain soveltamisala laajennettaisiin koskemaan kuntia ja kunnille säädettäisiin velvoite laatia ilmastosuunnitelma. Kuntavelvoitteen valmistelun yhteydessä järjestettiin helmikuussa kuulemistilaisuus kunnille ja maakunnille. Tilaisuuden jälkeen annettiin mahdollisuus myös osallistua kirjalliseen kuulemiseen. Valmistelutyötä tukemaan SYKE laati selvityksen kunnan ilmastosuunnitelman toteuttamisvaihtoehdoista ilmastolaissa, joka julkaistiin helmikuussa. Tavoitteena on saada HE2 lausuntokierrokselle kesäkuussa ja antaa hallituksen esitys eduskunnalle syksyllä 2022.

4. Valtio kuntien ilmastoratkaisujen vauhdittajana

Ohjelmapäällikkö Olli-Pekka Pietiläinen ympäristöministeriöstä kertoi valtion roolista kuntien ilmastoratkaisujen vauhdittajana. Kunnilla on keskeinen rooli kasvihuonepäästöjen vähentämisessä. Suomen kasvihuonepäästöt ovat 309 kunnan päästöjen summa. Karkeasti kuntakonsernin osuus on noin 10 % kunnan alueella syntyvistä päästöistä ja muut toimijat ja kuntalaiset aiheuttavat loput 90 % päästöistä. Suomessa 138 kuntaa on jo asettanut ilmastotavoitteen sekä 70 kuntaa on jo laatinut ilmastosuunnitelman. Lisäksi hiilijalanjäljen pienentämisen ohella hiilikädenjäljen kasvattaminen koetaan tärkeäksi.

Hallitusohjelmassa on kirjattu, että ”*Hallitus edistää kuntien ja alueiden omien hiilineutraaliussuunnitelmien valmistelua ja ilmastotoimien toimeenpanoa*”. Valtiolla on tärkeä rooli kuntien ilmastotyön edellytysten tukemisessa, erityisesti tavoitteena on vauhdittaa taakanjakosektorin ilmastotoimia. Tällä hallituskaudella tukea on suunnattu kuntien ilmastotyön edistämiseen ja kuntien sektorirajat ylittävään yhteistyöhön mm. ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelman kautta on rahoitettu noin 130

hanketta. Ohjelman painopisteinä ovat ilmasto- ja talousjohtaminen, kuntien ja yritysten ilmastoyhteistyö sekä kunnan ja asukkaiden ilmastoyhteistyö. Esittelyn lopussa nostettiin esille myös kuntien ilmastoverkostoja, työkaluja ja toimintamalleja esimerkkeinä mm. Hiilineutraalisuomi.fi, Kuntaliiton ilmastokunnat -sivusto, Syken päästölaskenta- ja skenaariojärjestelmä sekä kaupungeille ja alueille suunnattu hiilikädenjälkiopas.

5. Kuntakonsernin ja yritysten ilmastoyhteistyö kannattaa!

Ilmastojohtaja Risto Veivo Turun kaupungilta kertoi Turun ilmastotyöstä.

Turun tavoitteena on olla hiilineutraali kaupunkialue vuoteen 2029 mennessä ja ilmastopositiivinen siitä eteenpäin. Turku on vähentänyt alueensa kokonaiskasvihuonekaasupäästöjä 55 prosenttia verrattuna vuoden 1990 tasoon. Kivihiilen käyttö on tarkoitus lopettaa vuoden 2022 aikana. Turulla on ollut vuodesta 2009 valtuuston hyväksymä sitova ilmasto-ohjelma, ja ilmastosuunnitelman teemojen, tavoitteiden ja toimien uudistaminen toteutetaan osana päivitystä 2022.

Turun tavoitteissa yhdistyvät kestävä kehityksen tavoitteet, kestävä luonnonvarojen käyttö, luonnonmonimuotoisuuden turvaaminen ja vahvistaminen sekä ilmastotavoitteet ja ilmastotyö. Turku raportoi vapaaehtoisesti kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumisesta YK:lle ja ilmastotyössä se on osa eurooppalaista Covenant of Mayors –verkostoa. Ilmatoratkaisuja tehdään vahvassa yhteistyössä yritysten ja oppilaitosten kanssa. Kaupunkikonsernissa on investoitu noin 500 milj. euroa muun muassa uusiutuvaan energijärjestelmään, vähähiiliseen liikkumiseen sekä kestävään kaupunkirakenteeseen. Myös hiilinieluja vahvistetaan ja parhaillaan kehitetään paikallista kompensatiomallia laajassa yhteistyössä. Ilmasto-osaaminen ja vahva ilmastotyö nähdään hyödyttävän koko aluetta; se mm. luo mainehyötyä, edistää kumppanuuksien rakentamista, houkuttelee investointeja ja tuottaa uusia liiketoimintamalleja sekä vahvistaa kilpailukykyä. Turun ilmastojoukkue on toiminta- ja yhteistyömalli, jolla tuetaan alueen toimijoiden ilmastotyötä tekemällä ilmastotekoja, joilla saavutetaan päästövähennyksiä. Tällä hetkellä mukana on 100 ilmastotekoa ja 150 toimijaa. Mallia kehitetään ja seurataan koko ajan. Se kokoontuu yhteen jakamaan kokemuksia mm. säännöllisillä ilmastokahveilla sekä kerran vuodessa järjestettävässä foorumissa. Lisäksi sillä on yhteinen alusta verkossa.

6. Keskustelu

Puheenjohtaja avasi keskustelun ja mm. seuraavia näkökohtia nostettiin esille keskustelussa:

Yleisiä huomioita

- Kuntien ilmastotyö koettiin tärkeäksi keskusteluaiheeksi, ja annettiin kiitosta kuntien tekemälle hyvälle ilmastotyölle. Tästä Turku yhtenä edelläkävijänä on hieno esimerkki.
- Kunnat ovat erilaisia ja täten myös eri kunnille sopivat erilaiset ratkaisut. Nostettiin esille, että lakivelvoitteen tueksi tulisi olla ohjeistus kuntien suunnitelmien laadintaa varten, jossa otetaan huomioon kuntien erilainen lähtötilanne ja koko. Lain kirjausten ja tukitoimien tulisi kannustaa yhteistyöhön lähikuntien ja maakuntien kanssa.
- Nähtiin yleisesti hyvänä, että kunnat laativat ilmastosuunnitelman. Todettiin, että missään kunnassa ei lähdetä nollapisteestä. Isolla osalla erityisesti suurimmista kunnista ja kaupungeista ilmastosuunnitelma on jo olemassa.
- Nostettiin esille, että on tärkeää keskustella myös ilmastosuunnitelmien toimeenpanon ja investointien edellyttämästä rahoituksesta. Huoli mm. liikenteen ilmastoratkaisujen

rahoituksesta. Kuntien ilmastopäästöjen kannalta on tärkeää, että FLT (Fossiilittoman liikenteen tiekartta) toteutuu ja sille on rahoitus.

- Lisäksi kuntatasolla on tärkeä pohtia sitä, miten ilmastotyössä huomioidaan luonnon monimuotoisuus ja luonnonvarojen kulutus sekä hiilinielut.

Huomioita kuntien ilmastosuunnitelman sisältöön

- Ilmastosuunnitelman tulisi sisältää vaikuttavimmat keinot, kuvata seuranta ja raportointi kuntapäätäjille. Suunnitelman tulisi kytkeytyä kuntastrategiaan.
- Suunnitelmassa olisi tärkeä huomioida keskeiset kunnassa päästöjä tuottavat toiminnot ja kunnan käytössä olevat toimet kuten kaukolämmön ja sähkön tuotannon omistajaohjaus, maankäytön suunnittelu, julkisen ja kevyen liikenteen edistäminen, julkiset hankinnat sekä palvelujen kehittäminen.
- Suunnitelman tulisi olla riittävän tiivis, sisältää vastuut ja resurssit.
- Nostettiin esille myös, että kunnat voivat vaikuttaa asukkaiden ja sidosryhmien mahdollisuuksiin hillitä päästöjä omassa toiminnassaan (Syken selvityksen vaihtoehto 3).
- Kunnille tulisi säätää velvoite laatia ja määräajoin päivittää ilmastosuunnitelma esim. kerran valtuustokaudella siten, että jokaisen valtuuston valitsema kunnanhallitus kantaa myös oman vastuun ilmastomuutoksen hillinnästä.
- Lisäyksenä sisältövaatimuksiin ehdotettiin, että kunnan ilmastosuunnitelmaan tulisi sisällyttää tavoitteet ja toimet luonnon hiilinielujen vahvistamiseksi sekä sopeutumistoimenpiteet. Suunnitelman tulisi kattaa myös ne toimet, joilla kunta pyrkii helpottamaan asukkaiden ja yritysten mahdollisuuksia toteuttaa ilmastomuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimia.

Yritysten ja muiden toimijoiden rooli kunnassa

- Pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus nähtiin tärkeänä. Todettiin, että kunnilla on merkittävä rooli vihreän siirtymän investointien edistämiseksi ja yritysten investointeja tukevan toimintaympäristön luomisessa.
- Kuntajohdon sekä erityisesti kuntapäätäjien sitoutumisen merkitys korostuu ilmastotyössä. Ilmastotyö kytkeytyy laajasti kaikkeen, mitä kunnassa tehdään ja lähes kaikkiin päätöksiin. Olisi tärkeä konkretisoida kuntapäätäjille, mikä merkitys päätöksillä on ilmastotavoitteiden, kuntalaisten ja muiden toimijoiden kannalta. Tämä on tärkeää, jotta tavoitteita voidaan viedä johdonmukaisesti eri politiikkasektoreilla eteenpäin.
- Yhteistyö monella tasolla tärkeää. Ilmastosuunnitelma tulisi laatia vuoropuhelussa kuntalaisten ja yritysten kanssa, jotta tavoitteet voidaan saavuttaa.
- Kunta on kansalaisten läheisin rajapinta ja kansalaisten ilmastotoimien tärkeä mahdollistaja.
- Ehdotettiin, että ilmastolakiin tulisi suositus hiilikädenjälkisuunnitelman tai toimien laatimiseksi. Jotkut Suomen kaupungeista ovat jo pitkällä tässä ajattelussa.

Oikeudenmukaisuus kuntatasolla

- Paikallisella tasolla oikeudenmukaisuus kytkeytyy siihen, miten erilaisissa päätöksentekotilanteissa osataan ottaa huomioon ilmastotoimien vaikutukset eri toimijoille ja kuntalaisille sekä tukea tarvittaessa haavoittuvia ryhmiä.
- Oikeudenmukaisuus on kuntien ilmastotoimenpiteissä keskiössä: esim. päästötön tai vähäpäästöinen liikkuminen, työssä käynti ja asuminen tulisi olla mahdollista kaikissa kunnissa ja kaikille kuntalaisille.
- Hiilineutraalius ja vihreä siirtymä edellyttävät rakennemuutosta, jossa on tuettava työllistymistä ja osaamisen kehittämistä ja ennakoiden koulutettava ihmisiä tuleviin

tarpeisiin. Olisi tärkeä saada aidosti osallistettua kansalaiset kunnissa käytännön ilmastotyöhön mukaan (ml. kunnan työntekijöiden vaikutusmahdollisuudet).

- Kunnissa oikeudenmukaisella siirtymällä voidaan vähentää mahdollisia syntyviä vastakkainasetteluja. Ehdotettiin, että esim. kunnat voisivat laatia oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelman tai vastaavan.
- Ilmastosuunnitelmien valmistelussa ja toimeenpanossa on tärkeä ottaa huomioon nuorten osallistumismahdollisuudet. Kunta voisi asettaa esim. nuorten ilmastoneuvoston.
- Tietoa kaivataan erilaisista ratkaisuista, niiden vaikutuksista ja oikeudenmukaisuudesta. Keskitetty tuki kuntien ilmastotyöhön voisi palvella tätä tarkoitusta, samoin viestintä parhaista ratkaisuista.

7. Muut ajankohtaiset asiat

Puheenjohtaja tiedotti, että sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU) että ilmasto- ja energiastrategia ovat lähteneet 14.4. lausuntokierrokselle. MISUun liittyen Luonnonvarakeskus laatii parhaillaan vielä täydentävän skenaariotarkastelun esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksista. Tavoitteena on julkistaa tulokset vielä lausuntokierroksen aikana huhtikuussa, jotta ne ovat lausunnonantajien käytettävissä. Molempiin suunnitelmiin voi antaa lausuntoja 18.5.2022 asti lausuntopalvelu.fi –sivustolla. MISU ja IE-strategia viimeistellään saadun palautteen pohjalta ja Valtioneuvoston on tarkoitus antaa molemmista selonteko eduskunnalle kesällä.

8. Seuraava kokous

Seuraava ja kevään viimeinen kokous on ke 8.6. klo 10.30-12.00.

9. Kokouksen lopetus

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.50.

Jarmo Muurman, pääsihteeri

JAKELU: Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän puheenjohtaja, varapuheenjohtajat, jäsenet ja pysyvät asiantuntijat